

су живјели наши народи и, најзад, у истом рату наши народи су се први пут нашли у једној заједничкој држави, иако она није била онаква каквом су је они замишљали; на крају, у посљедњем рату 1941—1945. наши народи су се у заједничкој борби изборили за нову државу, засновану на принципима пуне равноправности и солидарности. Било је очекивати да у право овакве историјске прекретнице сугерирају рјешења у погледу композиције назначене књиге. Аутор их, међутим, само дјелимично слиједи, јер књигу дијели на два битна поглавља; доба ратова 1876—1918. и доба НОР-а 1941—1945. Истина, у првом дијелу постоје двије цјелине: балкански ратови 1912—1913. и први свјетски рат 1914—1918.

Излажући основну материју према замишљеном концепту, аутор не само што пружа занимљиве податке о организованом доприносу жена љекара развоју санитета већ нам и саопштава још занимљиве детаље о њиховим личним судбинама, за које је заиста било тешко прикупити податке. Драгоцјени су подаци који говоре да у балканским ратовима активно учествује 21 жена — љекар, како у војном санитету тако и у војним болницама. У првом свјетском рату, са око 40 наших жена љекара другују и иностране лекарке, што говори о солидарности њихових народа са борбом наших народа за ослобођење. Казивања аутора су фундирана на архивској документацији, а често су илустрована факсимилима и фотографијама архивског карактера и значаја.

Други дио књиге третира период НОР-а 1941—1945. Он је и обимом већи и садржајем богатији од првог дијела. Иако је за њега било неупоредиво више архивског и другог материјала, ипак је требало савладати тешкоће које су резултирале од недовољне аутенти-

чности докумената које је требало провјеравати уз ослон на личне изјаве преживјелих свједока.

Познате су тешкоће са којима се сукобљавао НОП већ на самом почетку и у погледу оснивања и рада партизанског санитета. Евидентан је био недостатак здравственог кадра, јер га ни у старој Југославији није било довољно. У таквој ситуацији одређење 37 жена на љекара за НОП већ 1941. године, међу којима је било и неколико жена љекара из Црне Горе, представља значајан допринос општим напорима НОП-а да се рат хуманизује у могућој мјери. Тај број се из године у годину повећавао. Укупно је у НОП-у учествовала 173 жена-љекар, од којих је 28 страдало. У овом дијелу књиге изложени су подаци о профилу овога кадра, о специјалности, затим о њиховој територијалној и националној припадности итд. Сви ови подаци сугерирају утисак о заиста важном доприносу жена-љекара у санирању здравља бораца и народа уопште, што је у крајњем смислу значило допринос општој броби за слободу народа. Књига је иначе много занимљивија када говори о судбинама ових жена, које су и у најтежим ратним ситуацијама биле и жене и ратници, и мајке и борци. Излажући се страхотама рата, оне су прије свега имале у виду свој хумани љекарски позив.

Велика је заслуга Вере С. Гавриловић што је наша наука први пут добила цјеловито дјело из историје здравствене културе.

И поред неких слабости, ова за даља проучавања ове научне књига ће послужити као основа теме. Она ће, вјерујемо, имати и васпитни значај, јер ће примјер храбрих жена љекара бити подстицај будућим генерацијама дјевојака које се буду одређивале за овај позив.

Зоран Лакић

Љубомир Андрејић: БИБЛИОГРАФИЈА О НАРОДНОЈ НОШЊИ ЈУГОСЛОВЕНСКИХ НАРОДА

Етнографски музеј у Београду — посебна издања, 1976. год.

Изузетно вриједан прилог прослави 75. годишњице самосталног рада Етнографски музеј Београда

је дао недавно издатом Библиографијом о народној ношњи југословенских народа, за којом се одав-

но осјећала велика потреба. Овај рад, у ствари, представља прву комплетну библиографију ове врсте, јер се већина досад урађених библиографија односила на поједине личности — истакнуте истраживаче из ове области (Ј. Ерделачковић, Т. Ђорђевић, Б. Дробњаковић и М. Филиповић), или радове објављене у појединим књижевним, стручним и научним публикацијама, као што су „Босанска вила“, „Годишњица Николе Чупића“ и сличним. У последње вријеме објављено је и неколико тематских библиографија о славама, погребним и посмртним обичајима, породичним задругама и слично.

За квалитет библиографије значајно је то што је њен аутор „осим наше а делимично и стране стручне литературе из области етнологије, путописа и архивске грађе, користио и бројне радове из области сродних и других наука где се, макар и узгред, помиње ношња (историја, археологија, географија и антропологија, социологија, књижевност и др.)“.

Библиографија се састоји из три дијела: први дио садржи списак скраћеница свих часописа и институција чији је материјал коришћен; у другом дијелу су сврстане, по азбучном реду, библиографске јединице с анотацијама; у трећем је обиман регионални регистар.

Библиографске јединице дате су азбучним редоследом, без обзира на регионалну одредницу (Црна Гора, Србија, Хрватска, Словенија итд.), док се аутор при изради регистра определио на сврставање грађе по регијама, а у оквиру тих регија се опет држао азбучног редосједа. У општо одјељак „Југословенски и други народи“ аутор је сврстао сву ону грађу коју из одређених разлога није могао сврстати ни у једну од набројаних цјелина.

Временски ова библиографија представља попис радова од средњег вијека наовамо, што је чини посебно квалитетном и свеобухватном, а што је без сумње представљало озбиљну тешкоћу за аутора, јер овакав посао захтијева дуг и напоран истраживачки рад.

Библиографија има истовремено и велики научни и практични значај. Не треба изгубити много вре-

мена да би се добила основна обавјештења, која могу представљати веома значајан путоказ за даљи и темељни рад у овој веома широј области наше науке. Опјењујући овај рад у Предговору, др Милка Јовановић каже да се у њему „на веома стручан и прегледан начин указује на све важније научне проблеме из ове области и у вези са њом. Унети су подаци о технологији израде, улози хаљетака у народним обичајима, етничким, сталешким и класним обележјима, ношњи као продукту материјалног, духовног и социјалног положаја појединих наших етничких заједница у одговарајућим историјским епохама“. Аутор предговора на крају каже да је овом библиографијом испуњена „давнашња жеља и велика потреба свих оних који се из било којих разлога интересују за наше народне ношње“, а „велика празнина која се осећала у стручној и научној литератури испуњена“.

Аутор предговора напомиње, а то се и из пописа јединица види, да наша наука ипак не обилује радovima, бар не опсежнијим, који расправљају искључиво проблеме ношњи. Много је више оних који помињу ношњу само узгред и спорaдично. Самим тим намеће се закључак да наши научници још нијесу у потпуности чак ни довољно изучили ношњу, посебно њену генезу. Сама чињеница да је аутор библиографије регистровао и све оне прилоге који обрађују ношњу само узгредно или је само помињу, веома је значајна, јер обезбјеђује увид у све оно што је урађено на проучавању ношње уопште, макар се радило и о успутним биљешкама појединих писаца, историчара, књижевника и других који су понешто забиљежили и о одијевању појединаца или група са којима су долазили у додир.

У Предговору (на око 10 страна) др Милка Јовановић даје преглед најважнијих радова који су се бавили овом проблематиком, изостављајући радове, краће по обиму, објављене у енциклопедијама, рјечницима, приручницима и другим сличним публикацијама, да би свој преглед завршила закључком „да су наше народне ношње у цјелини недовољно систематски проучене“, истичући да је „ношња до-

ста једнострано испитивана, тачније описивана, а није се истовремено улазило у њено порекло, развитак и даљу судбину у току одређених временских раздобља". Тај предговор представља значајно поглавље у овом иначе интересантном и, као што је већ истакнуто, изузетно корисном раду.

Из пописа скраћеница види се да је аутор библиографије користио податке из више од 70 установа и публикација, што и само по себи довољно говори о озбиљности овог подухвата.

У самој библиографији дат је попис објављених радова а анотацијама за већину јединица. Уз основне податке о свим иоле дужим и значајнијим прилозима дати су сви основни подаци, понекад попут резимеа уз расправе и студије какве налазимо у научним часописима, тако да се при коришћењу библиографије можемо обавијестити о проблематици коју дотична студија, расправа, односно прилог, третира.

Анотације недостају само уз дио краћих, односно најкраћих текстова.

Регионални регистар, поред осталог, значајан је и због тога што се из њега може одмах видјети колико је које подручје наше земље „научно обрађено“, као и који су проблеми дотичног подручја били у центру пажње истраживача. Ови подаци су значајни за одређење будућих истраживача према регионима, проблемима и питањима који нијесу проучени или недовољно проучени.

У централном дијелу овог рада, у „Библиографији“, уз пописане јединице нема редних бројева, што би била једна, можда и једина замјерка аутору овог рада.

Главни и одговорни уредник је др Слободан Зечевић, а технички уредник Милица Матас. Њихова је, сигурно велика, заслуга што је једна корисна књига и лијепо уређена.

Н. Јовановић

ЗБОРНИК ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА У ТИТОГРАДУ

Бр. 1, Титоград 1976

Зборник се појавио након што је на овом младом факултету завршен „један четворогодишњи циклус наставно-педагошког процеса“, како то у уводном чланку каже декан проф. др Н. Војиновић. Стога Зборник представља нову значајну потврду успјешног рада и постојања Правног факултета у Титограду. Његовом појавом створене су могућности да наставници овог факултета објављују своје стручне и научне радове у обиму ширем од онога који им допуштају друге сличне публикације у Републици и ван ње. Уз то, Факултет се, у овом погледу, покретањем ове публикације, уврстио међу наше старије факултете, од којих сваки већ од раније има своје гласило.

Имајући у виду све наглашенију легислативну функцију федералних јединица, увјерени смо да ће Зборник представљати не само „својеврсну хронику о настанку и развоју факултета“ већ и хронику о развоју права и правне мисли у Црној Гори као федералној

јединици. Зато ова публикација мора бити доступна и другим јавним и научним радницима у Републици и ван ње, а особито правницима из праксе. То је начин да она у значајнијој мјери допринесе, како то редакција наводи, „разрјешењу конкретних проблема у пракси“. Зато појаву Зборника треба свесрдно поздравити, како са ужег факултетског тако и са ширег друштвеног гледишта.

Прије осврта треба истаћи да су се многи наставници овог факултета и прије ове публикације нашој јавности представили као аутори многих запажених чланака и расправа из области правних и друштвено-политичких наука, потврђујући тако истину на коју редакција указује: „настава као стваралачки чин добија своју потврду у друштвеној пракси тек онда када њени резултати буду доступни тој пракси“.

Општи поглед на Зборник одаје утисак публикације која у сваком погледу задовољава.